

**PENTAKSIRAN BERASASKAN SEKOLAH PENDIDIKAN SENI VISUAL
SEKOLAH MENENGAH**

CHE ALEHA BT LADIN

**TESIS DIKEMUKAKAN BAGI MEMENUHI SYARAT UNTUK MEMPEROLEH
IJAZAH DOKTOR FALSAFAH
(PENDIDIKAN SENI)**

**FAKULTI SENI, KOMPUTERAN DAN INDUSTRI KREATIF
UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS**

2015

ABSTRAK

Kajian ini bertujuan untuk meneroka pelaksanaan Pentaksiran Berasaskan Sekolah (PBS) Pendidikan Seni Visual di sekolah menengah. Secara khususnya, kajian ini meneliti proses pelaksanaan, strategi yang digunakan dalam PBS dan faktor-faktor yang mempengaruhi pelaksanaan PBS Pendidikan Seni Visual. Dalam kajian ini, pendekatan kajian kes kualitatif digunakan. Kajian dijalankan di dua buah sekolah menengah yang terletak di kawasan bandar dan luar bandar. Seramai sembilan orang peserta terlibat. Mereka terdiri daripada dua orang guru, empat orang pelajar, seorang pentaksir kawasan, seorang Ketua Pentaksir Negeri Perak dan seorang bekas Ketua Pentaksir Negeri Perak. Data dikumpul menggunakan kaedah temu bual, pemerhatian dan analisis dokumen. Data yang dikumpul dianalisis secara deskriptif dan interpretif. Hasil kajian mendapati PBS Pendidikan Seni Visual dilaksanakan mengikut proses dan prosedur yang ditetapkan oleh Lembaga Peperiksaan Malaysia (LPM) dengan adanya proses pemantauan dan penyelarasan. Namun demikian, pelaksanaannya disesuaikan di peringkat sekolah dengan mengambil kira realiti dan persekitaran yang dibawa oleh pelajar. Guru juga telah mengaplikasikan pelbagai strategi pentaksiran autentik iaitu menyesuaikan matlamat pentaksiran, menekankan penguasaan pelajar, menggunakan kaedah pemerhatian, pentaksiran lisan, penerangan dan demonstrasi, penghasilan portfolio, produk dan rubrik penskoran. Strategi pentaksiran yang digunakan dapat menilai penguasaan pelajar secara menyeluruh meliputi domain kognitif, afektif dan psikomotor pelajar. Kajian ini juga mendapati pelaksanaan PBS Pendidikan Seni Visual di sekolah-sekolah menengah terpilih di Malaysia mempunyai ciri-ciri pentaksiran autentik. Walau bagaimanapun, kejayaan PBS Pendidikan Seni Visual dipengaruhi oleh pelbagai faktor. Aspek persediaan dan kecekapan guru, perbezaan latar belakang, minat dan sikap pelajar, kesahan dan kebolehpercayaan dalam pentaksiran, peranan pentadbir, kemudahan peralatan dan tempoh masa menjadi faktor dalam mencapai matlamat PBS Pendidikan Seni Visual.

SCHOOL-BASED ASSESSMENT OF VISUAL ART EDUCATION IN SECONDARY SCHOOL

ABSTRACT

The purpose of this study was to explore the implementation of School-Based Assessment (SBA) of Visual Art Education in secondary schools. In particular, this study examined the implementation process, the strategies adopted in the SBA, and factors that influenced the implementation of SBA for Visual Art Education. In this study, a qualitative case study approach was employed. The study was conducted in two secondary schools each located in an urban area and rural area. A total of nine participants were involved. They consisted of two teachers, four students, a district appraiser, a Chief Assessor and a former Chief Assessor for the State of Perak. Data was collected using interviews, observations and document analyses. The collected data was analyzed descriptively and interpretively. The results showed that SBA for Visual Art Education was conducted in accordance with the processes and procedures prescribed by the Malaysian Examination Board with the monitoring and coordinating processes adhered to. However, its implementation at the school level is adjusted to take into account the reality and the students' environment. Teachers also applied a variety of authentic assessment strategies that took into account the purpose of assessment, emphasizing student mastery using observation, oral assessment, explanation and demonstration, production of portfolio, product and scoring rubrics. The assessment strategies employed could assess students' overall competence and cover their cognitive, affective, and psychomotor domains. The study also found that the implementation of SBA of Visual Art Education in secondary schools in Malaysia has the characteristics of authentic assessment. However, the success of SBA for Visual Art Education was influenced by various factors. Aspects of teacher preparation and competence, diversity of backgrounds, interests and attitudes, the validity and reliability of assessment, the role of administrators, equipment facilities and the time frame were factors that influenced the achievement of the goals of SBA for Visual Art Education.

KANDUNGAN

	Muka Surat
PENGAKUAN	ii
PENGHARGAAN	iii
ABSTRAK	iv
ABSTRACT	v
KANDUNGAN	vi
SENARAI JADUAL	xiii
SENARAI RAJAH	xiv
SENARAI SINGKATAN	xvi
SENARAI LAMPIRAN	xvii
BAB 1 PENDAHULUAN	1
1.1 Latar Belakang Kajian	2
1.2 Pernyataan Masalah	5
1.3 Objektif Kajian	10
1.4 Persoalan Kajian	11
1.5 Kepentingan Kajian	11
1.6 Definisi Operasional	14
1.6.1 Pentaksiran Berasaskan Sekolah (PBS) Pendidikan Seni Visual	14
1.6.2 Pentaksiran autentik	15
1.6.3 Strategi	17

BAB 2 SOROTAN LITERATUR

18

2.1	Sejarah dan Perkembangan Pentaksiran	21
2.1.1	Perkembangan Pentaksiran Berasaskan Sekolah di luar negara	24
2.1.2	Perkembangan Pentaksiran Berasaskan Sekolah di Malaysia	29
2.2	Kajian Berkaitan Pelaksanaan PBS	35
2.3	Kajian Berkaitan Pentaksiran Autentik	47
2.4	Teori Pembelajaran dan Pentaksiran	51
2.4.1	Teori Konstruktivisme	54
2.4.2	Pembelajaran Masteri	57
2.4.3	Konsep Pentaksiran	60
2.5	Pengujian, Pengukuran, Penilaian dan Pentaksiran	62
2.6	Prinsip dan Kualiti Pentaksiran	69
2.7	Prinsip Pentaksiran Pendidikan Seni Visual	74
2.8	Jenis Pentaksiran	79
2.8.1	Pentaksiran Sumatif	82
2.8.2	Pentaksiran Formatif	83
2.8.3	Pentaksiran Autentik	85
2.9	Pentaksiran Berasaskan Sekolah	91
2.9.1	Komponen PBS	93
2.10	Pentaksiran Berasaskan Sekolah Pendidikan Seni Visual	97
2.10.1	Format PBS Pendidikan Seni Visual	98
2.10.2	Objektif dan Rasional Pentaksiran Kerja Kursus Kajian Rekaan Seni Visual	100

2.10.3	Peranan Guru Pembimbing	102
2.11	Strategi Pengajaran dan Pembelajaran	102
2.12	Strategi Pentaksiran Pendidikan Seni Visual	105
2.13	Kerangka Konsep Kajian	114
2.13	Rumusan	119

BAB 3   METODOLOGI KAJIAN   122

3.1	Pendekatan Kajian	123
3.2	Reka Bentuk Kajian	125
3.3	Pemilihan Tempat Kajian	128
3.3.1	Profil Sekolah A	129
3.3.2	Profil Sekolah B	130
3.4	Partisipan Kajian	131
3.4.1	Prinsip Pemilihan Partisipan	132
3.4.2	Profil Partisipan	136
3.5	Pengumpulan Data	144
3.5.1	Pemerhatian	145
3.5.2	Temu bual	148
3.5.3	Kajian Dokumen	150
3.6	Matrik Pengumpulan Data	153
3.7	Kebolehpercayaan Data	154
3.7.1	Kredibiliti (credibility)	154
3.7.2	Kebolehpindahan (<i>transferability</i>)	156
3.7.3	Kebolehgantungan (<i>dependability</i>)	157

3.7.4	Kebolehsahan (confirmability)	158
3.8	Proses dan prosedur pengumpulan data	159
3.8.1	Persediaan Penyelidikan	160
3.8.2	Proses Pengumpulan data	162
3.8.3	Selepas Pengumpulan Data	167
3.8.4	Membuat kesimpulan Kajian	168
3.9	Analisis Data	168
3.10	Rumusan	174
BAB 4	DAPATAN KAJIAN	175
4.1	Bagaimanakah proses pelaksanaan PBS Pendidikan Seni Visual sekolah menengah dilakukan?	176
4.1.1	Melantik guru pembimbing	176
4.1.2	Menghadiri Bengkel Penyelarasan Kerja Kursus Peringkat Daerah	178
4.1.3	Memberi taklimat kepada pelajar	180
4.1.4	Memilih tajuk kerja kursus yang sesuai	183
4.1.5	Mengumpul eviden	186
4.1.6	Merekodkan skor	189
4.1.7	Pemantauan dan penyelarasan	193
4.1.8	Pengesahan markah oleh pengetua	199
4.1.9	Pensijilan	199
4.1.10	Menyimpan Dokumen PBS.	202

4.2	Apakah strategi Pentaksiran Berasaskan Sekolah Pendidikan Seni Visual sekolah menengah yang dapat dikaitkan dengan pentaksiran autentik?	206
4.2.1	Strategi pengajaran dan pembelajaran PBS Pendidikan Seni Visual	206
4.2.1.1	Menentukan dan memaklumkan objektif pelajaran	206
4.2.1.2	Menekankan penguasaan pelajar	208
4.2.1.3	Penerangan dan demonstrasi	212
4.2.2	Strategi pentaksiran PBS Pendidikan Seni Visual	217
4.2.2.1	Pemerhatian	217
4.2.2.2	Pentaksiran lisan	220
4.2.2.3	Pentaksiran portfolio dan produk	224
4.2.2.4	Rubrik penskoran	238
4.3	Apakah faktor-faktor yang dapat mempengaruhi pelaksanaan Pentaksiran Berasaskan Sekolah Pendidikan Seni Visual dan hubung kaitnya dengan pentaksiran autentik?	245
4.3.1	Faktor Guru	246
4.3.1.1	Pengalaman	246
4.3.1.2	Latihan dan kemahiran guru	249
4.3.1.3	Kefahaman guru mengendalikan PBS Pendidikan Seni Visual	252
4.3.1.4	Pendekatan pengajaran guru	255
4.3.2	Faktor Pentaksir	259
4.3.2.1	Perlantikan pentaksir	260
4.3.2.2	Tugas pentaksir	261
4.3.2.3	Masalah pemantauan dan penyelarasan	266
4.3.3	Faktor Pelajar	273
4.3.3.1	Perbezaan pelajar	273
4.3.3.2	Minat dan sikap pelajar	275

4.3.3.3	Faktor sendiri	278
4.3.3.4	Penguasaan dan penghayatan ilmu	281
4.3.4	Faktor Pentadbiran	288
4.3.5	Faktor Masa	292
4.4	Rumusan	295

BAB 5 PERBINCANGAN, RUMUSAN DAN CADANGAN 298

5.1	Perbincangan dapatan kajian	298
5.1.1	Persediaan guru sebagai pentaksir sekolah	300
5.1.2	Kecekapan guru melaksanakan pentaksiran	301
5.1.3	Perbezaan latar belakang, sikap dan minat pelajar	305
5.1.4	Kesahan, kebolehpercayaan dan keautentikan dalam PBS Pendidikan Seni Visual.	313
5.1.5	Konsep pengajaran, pembelajaran dan pentaksiran PBS Pendidikan Seni Visual	317
5.1.5.1	Memaklumkan matlamat pembelajaran	318
5.1.5.2	Prinsip Pembelajaran Masteri	320
5.1.5.3	Aktiviti artistik dan hasil kerja kreatif pelajar	322
5.1.5.4	Kaedah pentaksiran Seni Visual	325
5.1.6	Isu-isu dalam pentaksiran	330
5.1.6.1	Pentaksiran untuk pembelajaran (assessment for learning) dan pentaksiran kepada pembelajaran (assessment of learning)	330
5.1.6.2	Rubrik pentaksiran dan gred	332
5.1.6.3	Kemudahan peralatan dan infrastruktur sekolah	335
5.1.6.4	Kecairan maklumat	336

5.1.6.5	Isu pemantauan dan penyelarasan	337
5.1.6.6	Tempoh masa pelaksanaan PBS Pendidikan Seni Visual	339
5.1.7	Penglibatan pelbagai pihak dalam pelaksanaan PBS Pendidikan Seni Visual	341
5.2	Implikasi Dapatan Kajian	344
5.2.1	Implikasi terhadap profesionalisme guru	346
5.2.2	Implikasi terhadap inisiatif pelaksanaan	349
5.2.3	Implikasi terhadap Kementerian Pelajaran Malaysia (KPM)	352
5.3	Rumusan	353
5.4	Cadangan Kajian Lanjutan	357
	RUJUKAN	359

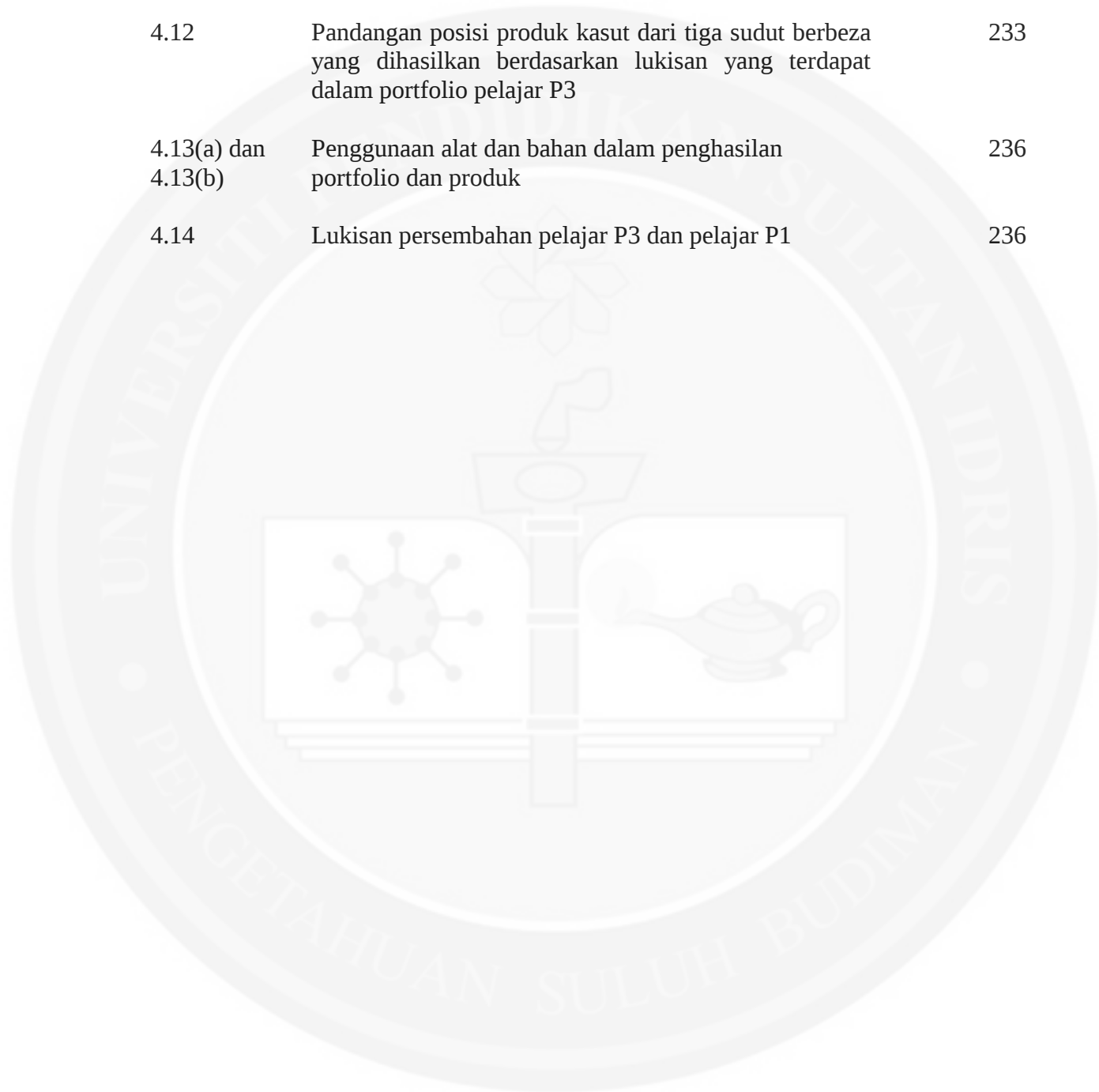
SENARAI JADUAL

Jadual	Muka Surat
3.1 Matrik Pengumpulan Data	153
4.1 Gred Pencapaian Calon (LPM,2008)	200
4.2 Kategori skor dan kriteria yang akan dicatatkan dalam Sijil Kajian Rekaan Seni Visual (LPM, 2008)	200
4.3 Kriteria dan Skor Pencapaian Pelajar P3(%)	201
4.4 Kriteria Pencapaian Calon (Portfolio SPM) yang telah ditetapkan oleh Lembaga Peperiksaan Malaysia	239
4.5 Petikan temu bual berkaitan tugas Ketua Pentaksir Negeri	262
4.6 Carta pelaksanaan KRSV SPM Sekolah A	292

SENARAI RAJAH

Rajah		Muka Surat
2.1	Perkongsian prinsip antara teori kurikulum, teori psikologikal dan teori pentaksiran berdasarkan paradigma konstruktivis (Shepard, 2000a)	53
2.2	Model Pembelajaran Masteri	58
2.3	Perkaitan antara pentaksiran, pengujian, pengukuran dan penilaian (Nitko & Brookhart, 2007: 5).	67
2.4	Komponen Pentaksiran Berasaskan Sekolah	93
2.5	Kategori pentaksiran di Malaysia	97
2.6	Kerangka konsep hubung kait antara Pentaksiran Berasaskan Sekolah (PBS) dan pentaksiran autentik	114
3.1	Proses dan prosedur kajian	160
3.2	Proses analisis data kualitatif (Creswell, 2008a: 244)	171
4.1(a), 4.1(b), 4.1(c) dan 4.1(d)	Contoh portfolio yang dihasilkan oleh guru semasa pembinaan standard peringkat Daerah LMS.	180
4.2	Paparan menu Sistem Pentaksiran Kerja Kursus Pendidikan Seni Visual (SPKK)	192
4.3	Sijil KRSV yang dikeluarkan kepada calon berdasarkan kriteria dan skor pencapaian calon (%)	202
4.4	Proses pelaksanaan PBS Pendidikan Seni Visual peringkat sekolah menengah	205
4.5	Koleksi hidupan marin dan koleksi kasut kanvas	226
4.6	Lakaran reka bentuk kasut kanvas dan catatan guru	227
4.7	Lukisan realistik hidupan marin yang dihasilkan pelajar P3	228
4.8	Lukisan realistik hidupan marin yang dihasilkan pelajar P1	228

4.9	Proses kajian portfolio pelajar P3	229
4.10	Lukisan dari tiga sudut pandangan berbeza	231
4.11	Proses mewarna latar kasut peringkat awal	232
4.12	Pandangan posisi produk kasut dari tiga sudut berbeza yang dihasilkan berdasarkan lukisan yang terdapat dalam portfolio pelajar P3	233
4.13(a) dan 4.13(b)	Penggunaan alat dan bahan dalam penghasilan portfolio dan produk	236
4.14	Lukisan persembahan pelajar P3 dan pelajar P1	236

SENARAI SINGKATAN

FPK	: Falsafah Pendidikan Kebangsaan
KPM	: Kementerian Pendidikan Malaysia
LPM	: Lembaga Peperiksaan Malaysia
JPNP	: Jabatan Pelajaran Negeri Perak
PPDLMS	: Pejabat Pelajaran Daerah Larut Matang dan Selama
PAJSK	: Pentaksiran Aktiviti Jasmani, Sukan dan Kokurikulum
PBS	: Pentaksiran Berasaskan Sekolah
PSV	: Pendidikan Seni Visual
PPsi	: Pentaksiran Psikometrik
PP	: Pentaksiran Pusat
PS	: Pentaksiran Sekolah
SPM	: Sijil Pelajaran Malaysia
KRSV	: Kajian Rekaan Seni Visual
SPKK	: Sistem Pentaksiran Kerja Kursus
KPN1	: Ketua Pentaksir Negeri
KPN2	: Bekas Ketua Pentaksir Negeri
PKw	: Ketua Pentaksir Kawasan
TBGA	: Temu bual guru A
TBGB	: Temu bual guru B
TBPKw	: Temu bual Ketua Pentaksir Kawasan
PmGA	: Pemerhatian guru A
PmGB	: Pemerhatian guru B

SENARAI LAMPIRAN

Lampiran	Muka Surat
A Surat kebenaran menjalankan kajian daripada KPM	372
B Surat kebenaran menjalankan kajian daripada JPN Perak	374
C Surat kebenaran menjalankan kajian daripada PPD LMS	376
D Surat Protokol Kajian	377
E Surat kebenaran partisipan kajian	379
F Borang Catatan Pemerhatian	380
G Borang Catatan Nota Lapangan– Pemerhatian Dokumen	382
H Borang Panduan Temu Bual Guru	383
I Borang Panduan Temu Bual Pentaksir Kawasan /Pentaksir Negeri	388
J Contoh salinan transkrip temu bual guru	391
K Borang Markah Calon Individu (BMC/1)	392
L Borang Markah Calon (BMC/2)	393

BAB 1

PENDAHULUAN

Kajian ini bertujuan untuk meneroka pelaksanaan Pentaksiran Berasaskan Sekolah (PBS) Pendidikan Seni Visual di sekolah menengah. Kajian meliputi proses pelaksanaan, strategi pentaksiran dan faktor-faktor yang mempengaruhi pelaksanaan PBS. Kajian ini juga bertepatan dengan hasrat Kementerian Pelajaran Malaysia (KPM) hendak mengubah sistem pentaksiran negara yang lebih berorientasikan peperiksaan kepada bentuk pentaksiran yang lebih diterima umum supaya dapat mengukur pencapaian sebenar pelajar.

PBS diperkenalkan bagi mempertingkatkan kualiti pendidikan bertaraf dunia, melahirkan masyarakat yang berdaya saing, mempunyai nilai moral yang tinggi dan relevan dengan hasrat Falsafah Pendidikan Kebangsaan dan matlamat pendidikan negara.

Pelaksanaan PBS juga menjadi salah satu daripada matlamat Keberhasilan Utama Negara (NKRA), ke arah mentransformasikan pendidikan negara melalui pembentukan satu pentaksiran yang holistik. Pelancaran Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia 2013-2025 oleh Yang Amat Berhormat Perdana Menteri Malaysia iaitu Dato' Seri Najib Tun Razak, turut memberi perhatian terhadap bidang pentaksiran. Pentaksiran merupakan salah satu daripada sebelas anjakan untuk mentransformasikan sistem pendidikan. Cadangan tersebut memberi tumpuan terhadap kemahiran berfikir aras tinggi melalui rombakan peperiksaan dan pentaksiran kebangsaan iaitu peperiksaan dan pentaksiran mestilah berasaskan sekolah dan rujukan kriteria, bukan rujukan norma.

Bab ini membincangkan latar belakang kajian berkaitan pentaksiran dalam bidang Pendidikan Seni Visual. Turut dibincangkan ialah masalah-masalah yang timbul dalam pentaksiran. Ini diikuti dengan objektif kajian, persoalan kajian kepentingan kajian dan definisi operasional yang digunakan dalam tesis ini.

1.1 Latar Belakang Kajian

Pentaksiran adalah proses atau kaedah yang digunakan untuk mengumpul maklumat tentang pelajar, program atau objek (Beattie, 1997; Rayment, 2011), melibatkan proses mensistesis dan mentafsir maklumat untuk membantu membuat keputusan bilik darjah termasuklah pengurusan bilik darjah, pendidikan, pembelajaran dan rancangan pelajar (Airasian & Russell, 2008).

Dalam konteks pentaksiran di Malaysia, pentaksiran ialah proses untuk mendapatkan maklumat menyeluruh tentang perkembangan individu. Di samping itu, pentaksiran juga bertujuan melihat perkembangan pengajaran dan pembelajaran dalam pembangunan dan pembentukan modal insan yang berpengetahuan, berinovasi dan mempunyai nilai moral. Pentaksiran di Malaysia telah disesuaikan dengan konsep Falsafah Pendidikan Kebangsaan dan Kurikulum Kebangsaan iaitu seharusnya dapat mengukur, menggambarkan perkembangan dan pencapaian pelajar dalam semua aspek kognitif, afektif dan psikomotor (Kementerian Pelajaran Malaysia, 2012).

Menurut Bahagian Perancangan dan Penyelidikan Dasar Pendidikan (2012) bagi memastikan pentaksiran yang dilaksanakan bersifat holistik, pentaksiran perlu melibatkan peperiksaan pusat dan Pentaksiran Berasaskan Sekolah (PBS). PBS adalah satu pentaksiran yang dikendalikan oleh pihak sekolah dan dilaksanakan oleh guru-guru mata pelajaran secara berterusan dalam proses pengajaran dan pembelajaran. PBS juga adalah sebagai satu pentaksiran autentik kerana ia mengukur prestasi pelajar secara menyeluruh dengan memberi penekanan terhadap perkembangan potensi individu secara holistik iaitu aspek kognitif (intelekt), afektif (emosi dan rohani) dan psikomotor (jasmani) selaras dengan hasrat Falsafah Pendidikan Kebangsaan.

Menurut Mokhtar Ismail (2009), sebagai satu pentaksiran autentik, PBS akan menilai pelajar dalam konteks sebenar kerana menekankan kepada prinsip holistik, sepadu, seimbang dan fleksibel. Pelajar dapat diterapkan dengan pelbagai kemahiran meliputi kemahiran penyelesaian masalah, kemahiran berfikir dan boleh

menyesuaikan ilmu yang dipelajari dengan situasi sebenar di luar konteks persekolahan.

Terdapat dua komponen PBS iaitu akademik dan bukan akademik. Komponen akademik terdiri daripada pentaksiran pusat dan pentaksiran sekolah (Lembaga Peperiksaan Malaysia, 2012). Kajian ini akan mengkaji pelaksanaan PBS daripada komponen akademik yang dilaksanakan di sekolah menengah dalam mata pelajaran Pendidikan Seni Visual peringkat Sijil Pelajaran Malaysia (SPM). PBS Pendidikan Seni Visual di peringkat SPM dilaksanakan dalam bentuk kerja kursus yang dikenali sebagai Kajian Rekaan Seni Visual (KRSV). Kerja kursus KRSV telah diperkenalkan sejak tahun 2004 di bawah kawalan Lembaga Peperiksaan Malaysia. Tujuan dilaksanakan adalah untuk memupuk nilai keperibadian, kritis dan kreatif, celik budaya, berpengetahuan secara imaginatif, berkemahiran secara kolektif serta dapat mengaplikasikannya dalam kehidupan seharian (Lembaga Peperiksaan Malaysia, 2008). Pelajar dapat memperoleh pengalaman yang bermakna melalui kajian dan penerokaan dengan mengutarakan idea-idea kreatif dan relevan dengan keperluan persekitaran.

Walaupun telah lama dilaksanakan sejak tahun 2004, apakah pelaksanaan PBS Pendidikan Seni Visual mempamerkan ciri-ciri sebagai satu pentaksiran autentik? Persoalan tersebut perlu dikaji kerana pelaksanaan PBS menimbulkan banyak isu seperti isu kesahan, kebolehpercayaan dan amalan dalam proses pengajaran dan pembelajaran. Pelaksanaan PBS juga dipengaruhi oleh pelbagai faktor seperti faktor guru, pelajar, pentadbiran, pemantauan dan penyelarasan (Tan, 2010). Menurut Raffan (2001), PBS adalah satu pentaksiran yang berkesan dan amat penting untuk

pendidikan, namun PBS juga sukar dijalankan, mengambil masa dan seringkali memerlukan kos yang tinggi.

Perkara penting antara pengajaran, pembelajaran dan proses pentaksiran ialah penekanan kepada ketulenan (*authenticity*), perlu menjadi budaya dalam pentaksiran yang dijalankan di bilik darjah (McMillan, 2007). Proses pentaksiran yang berlaku berdasarkan aktiviti yang sesuai, latar belakang dan pengalaman sebenar pelajar akan dapat meningkatkan pembelajaran dan memberi makna kepada pelajar. Pentaksiran yang berkesan membolehkan pelajar memperoleh ilmu yang bermanfaat merangkumi pengetahuan, pemahaman mendalam dan penyelesaian masalah. Pelajar diharapkan boleh mengaplikasikan ilmu yang dipelajari pada masa akan datang.

1.2 Pernyataan Masalah

Pentaksiran Berasaskan Sekolah (PBS) Pendidikan Seni Visual perlu dilaksanakan secara formatif dan sumatif dengan memberi fokus kepada prestasi pelajar dalam konteks pembelajaran. Pelaksanaannya juga perlu menyeluruh dengan melibatkan pentaksiran terhadap proses dan produk seni. Walau bagaimanapun, kefahaman yang kurang jelas terhadap pelaksanaannya menyebabkan penekanan kepada tujuan penghasilan produk seni visual menjadi keutamaan berbanding proses penghasilan. Ini menyebabkan pentaksiran yang berlaku tidak menyeluruh dan tidak bersifat autentik.

Proses pelaksanaan pentaksiran Seni Visual seharusnya dapat mengembangkan potensi pelajar secara menyeluruh merangkumi aspek jasmani, emosi, rohani dan intelek. Walau bagaimanapun, menurut Mims (2003), pelaksanaan pentaksiran itu sendiri didapati tidak menggambarkan pengetahuan, kemahiran dan membawa keluar potensi pelajar secara sebenarnya melalui proses pentaksiran. Sebaliknya, sebahagian besar pentaksiran hanya untuk mengesahkan pembelajaran melalui pentaksiran (Chan Yuen Fook & Gurnam Kaur Sindhu, 2010). Menurut Howard Gardner (1990), kebanyakan pelajar sekarang tidak faham apa yang mereka pelajari serta menganggap pembelajaran sekadar latihan dan jawapan sahaja. Sedangkan pada pandangan Piaget (1974) serta ahli psikologi lain seperti Vygotsky (1978), mereka percaya pelajar akan menjadi aktif apabila dapat menghubungkan ilmu pengetahuan baru yang mereka pelajari dengan dunia sebenar. Ini kerana tugas pentaksiran bukan sahaja dilakukan untuk mengesan penguasaan, mengesan kemajuan dan mengesan pencapaian (Mok Soon Sang, 2011) tetapi juga perlu mencerminkan aplikasi konteks dunia sebenar (Newmann & Wehlage, 1993; Wiggins, 1993).

Bidang Pendidikan Seni Visual berbeza dengan mata pelajaran lain di sekolah kerana melibatkan kandungan visual, kandungan verbal, proses artistik dan hasil kerja kreatif pelajar yang perlu dinilai secara menyeluruh. Menurut beberapa pengkaji barat seperti Eisner (1972), Victor Lowenfeld (1970), Lansing (1971) dan Efland (1977), matlamat mata pelajaran Pendidikan Seni di sekolah bertujuan untuk mengembangkan potensi individu secara menyeluruh, melahirkan bakat pelajar supaya dapat memahami nilai seni untuk dirinya, masyarakat, warisan seni budaya serta nilai-nilai estetika secara global, mengaitkan seni dengan kehidupan pelajar supaya pelajar dapat membuat pertimbangan dan penilaian yang terbaik untuk dirinya,

masyarakat dan budaya. Justeru, strategi pengajaran, pembelajaran dan pentaksiran yang autentik seharusnya diaplikasikan bagi memastikan kualiti ilmu secara sebenarnya diterapkan dalam kalangan pelajar. Keberkesanan strategi yang dipilih dapat mencungkil minat pelajar untuk meneroka dalam menghasilkan karya seni visual yang berkualiti dan kreatif.

PBS Pendidikan Seni Visual dirancang, dipantau dan dikawal oleh Lembaga Peperiksaan Malaysia. Namun perancangan di peringkat pusat perlu disesuaikan pelaksanaannya di peringkat sekolah kerana persekitaran dan latar belakang pelajar yang berbeza. Penyelarasan pelaksanaan dan skor yang diberi di peringkat sekolah yang diwajibkan juga adalah suatu bentuk standardisasi yang terpesong daripada kaedah pentaksiran autentik. Menurut Mokhtar Ismail (2009), dari segi amalan, PBS paling sukar diselaraskan seluruh negara kerana keputusan akhir peperiksaan bentuk ini mesti dipastikan ketekalan nya. Hasil pentaksiran guru perlu diselaraskan oleh pusat. Guru juga mempunyai tugas yang lebih berat dalam membuat pemarkahan. Masalah kawalan mutu produk perlu diberi perhatian apakah benar dilakukan oleh pelajar di kelasnya atau mengupah orang lain (Mokhtar Ismail, 2009). Perkara tersebut perlu diberi perhatian kerana dalam menjalankan proses pentaksiran, pelajar seharusnya dinilai secara telus bersesuaian dengan pengetahuan dan kemahiran yang dimiliki (Azizi, 2010) tanpa adanya tekanan dan kawalan dari pelbagai pihak.

Pelaksanaan PBS Pendidikan Seni Visual memfokuskan kepada penghasilan portfolio dan produk seni. Ini kerana portfolio sering digunakan sebagai satu strategi pentaksiran yang berkesan (Lihanna Borhan, 2003; Puckett & Black, 2000). Menurut Janesick (2006), portfolio sebagai nilai pentaksiran autentik memerlukan

persembahan prestasi dan produk, menghubungkan dunia pengalaman pelajar, melibatkan pelbagai konteks tugas, kemahiran penyelesaian masalah dan memberi maklum balas secara berterusan. Walau bagaimanapun, penggunaan portfolio sebagai satu kaedah pentaksiran secara proses, mungkin hanya menjadi pameran, produk akhir untuk tujuan dinilai dan pemberian gred semata-mata. Ia boleh berbentuk tidak autentik kerana tidak meninggalkan kesan, tidak signifikan kepada guru, pelajar dan hubungan antara guru dan pelajar (Rennert-Ariev, 2005).

Kelemahan penghasilan portfolio juga dinyatakan oleh Abu Bakar Nordin and Bhasah Abu Bakar (2008) seperti masalah pemilihan bahan, kaedah penskoran, kesahan dan kecekapan pengendaliannya. Kajian yang dijalankan oleh Norazmiyrah Yahya (2011) juga mendapati penghasilan portfolio kerja kursus Kajian Rekaan Seni Visual dipengaruhi oleh beberapa faktor seperti bantuan guru pembimbing kepada pelajar, peranan rakan sebaya, peranan pihak sekolah, faktor keluarga, kewangan, kesediaan diri dan faktor masa.

Guru Pendidikan Seni Visual berperanan sebagai guru pembimbing, pentaksir sekolah dan mengurus pelaksanaan PBS Pendidikan Seni Visual. Sebagai pentaksir sekolah, guru perlu melakukan pentaksiran secara berterusan dan memaklumkan pencapaian semasa calon (Lembaga Peperiksaan Malaysia, 2008). Justeru, kualiti diri seorang guru Seni khususnya pengetahuan dalam aspek penskoran dan kemahiran mereka mengendalikan pentaksiran boleh mempengaruhi pelaksanaan PBS Pendidikan Seni Visual. Ini kerana faktor kesediaan guru, akauntabiliti guru, peranan pentaksir kawasan (Tan, 2010) dan tahap kompetensi guru (Brokhart, 2002)

khususnya cara melaksanakan pentaksiran seiring dengan proses pengajaran dan pembelajaran (Norizan Abdul Muhid, 2012) sering menjadi isu pelaksanaan PBS.

Pelajar yang mengambil mata pelajaran Pendidikan Seni Visual peringkat Sijil Pelajaran Malaysia adalah terdiri daripada pelbagai latar belakang akademik, perbezaan kebolehan, sikap dan minat dalam mata pelajaran Pendidikan Seni Visual. Menurut Tan (2010), pelajar yang cerdas atau lemah perlu diberi pendidikan mengikut kemampuan, kebolehan, dan kesesuaian latar belakang mereka. Kesiediaan mereka menjalankan aktiviti pembelajaran berdasarkan perkembangan mental terutama pelajar yang lemah perlu diambil kira.

Proses pentaksiran Pendidikan Seni Visual perlu berdasarkan keperluan pelajar, falsafah, matlamat dan objektif kurikulum pelajaran tersebut, menaksir apa yang telah diajar dan dipelajari oleh pelajar seterusnya menggunakan metodologi yang relevan dalam proses pentaksiran. Oleh yang demikian, pelaksanaan PBS Pendidikan Seni Visual perlu mempunyai nilai kesahan dan kebolehpercayaan yang tinggi iaitu cukup tentang perkara yang ditaksir dan perkara yang ditaksirkan itu relevan dan sesuai selaras dengan falsafah dan huraian sukatan pelajaran (Lembaga Peperiksaan Malaysia, 2011). Prinsip kesahan dan kebolehpercayaan menjadi perkara penting dalam menjalankan pentaksiran (Azizi Ahmad, 2010; Burke, 1992, 2005; Cotton, 1995; Darling-Hammond & McCloskey, 2008; McMillan, 2008) malah menjadi penentu kepada pentaksiran autentik. Menurut Hurwitz dan Day (2001), pentaksiran Pendidikan Seni Visual mesti dilakukan sepadan dengan objektif, dilaporkan secara jelas dan memberi makna kepada pelajar. Bagi meningkatkan kesahihan, pentaksiran perlulah diuruskan secara objektif, mengikut prinsip,